

Landingsmønsteret i torskefiskeriene – svar på 21 konkrete spørsmål fra FKD

1. Hva er hovedårsaken til dagens landingsmønster i torskesektoren?

Landingsmønsteret er etter vår vurdering et resultat av flere ulike faktorer. Viktigst er den tradisjon som er etablert gjennom lang tid, en tradisjon som er basert på fiskens vandringsmønster, tilgjengelighet og avstand mellom kyst og fiskefelt. Det er utvilsomt at fisket er meget effektivt i hovedsesongen med stor tilgjengelighet, det kan fiskes relativt nært land og alle båt-størrelser kan delta. For enkelte fartøytper er det også i liten grad praktisk gjennomførbart å drive fisket etter torsk på andre tider av året da båt og bruk ikke er tilpasset et slikt fiske.

Det er også vesentlig at det har vært en betydelig overregulering innenfor enkelte fartøygrupper, noe som har stimulert til fiske tidlig i kvoteåret. Denne overreguleringen er redusert for 2011. Endrede starttidspunkter for start av bifangstfisket har etter vår vurdering også bidratt til at det fiskes mye i starten av året, da oppfiskede kvoter skaper mer troverdighet fra grupper når det gjelder å åpne bifangstfisket. Signalene i 2011 har her vært tydelige fra FKD, noe som vi mener har bidratt til at det for 2011 er mer gjenstående kvoter for resten av året.

Med tanke på produksjon eller marked mener vi at dette ikke er driveren av landingsmønsteret. Enkelte former for produksjon (dobbel-frossen filet; klippfisk; saltfisk) har i stor grad tilpasset seg landingsmønsteret, mens produksjon av ferske produkter ikke har den samme muligheten.

2. For hvilke fartøygrupper/-størrelser er dette et eventuelt problem?

For en del mindre båter vil det være krevende å flytte fisket til andre deler av året. Samtidig så finnes det eksempler på at båter selv i de minste gruppene kan fiske betydelige mengder dersom utstyr og drift baseres på helårsfiske, ikke bare etter torsk, men også etter andre arter. Fisket etter torsk på høsten foregår i hovedsak utenfor Finnmark og lengre fra land. Det medfører at det er mer krevende for mindre båter, og for mange båter vil det også bety at fiskere må oppholde seg i lengre perioder borte fra hjemmehavnen.

3. For hvilke foredlingsbedrifter/geografiske områder er dette et eventuelt problem?

Utfordringen med det konsentrerte landingsmønsteret er først og fremst en utfordring for den type foredling som er avhengig av kontinuerlige og jevne leveranser av ferskt råstoff. Dette vil i første omgang være den delen som leverer ferske produkter, og ellers de som baserer sin produksjon på råstoff som leveres ferskt.

Helt konkret vil dette bety produksjon av ferske og til dels frosne filetprodukter, og produksjon av saltfisk/klippfisk basert på ferskt råstoff.

Industrien spesielt i Finnmark, men også til en viss grad i Lofoten / Vesterålen opplever landingsmønsteret som en utfordring. For industrien i Finnmark og spesielt i Øst-Finnmark fører landingsmønsteret til en generell liten tilgang på råstoff. Dette på grunn av at kvotene på torsk i stor grad er fisket opp når det tradisjonelle vårfisket starter, og at det utenom bifangstordningen i de fleste tilfellene ikke er noen båter som har hatt kvote igjen til det tradisjonelle høstfisket i Finnmark. For Lofoten / Vesterålen er det en utfordring med lite råstoff på høsten.

4. Er dagens kvoteår med start 1. januar en medvirkende årsak til problemet, og hvorfor er det eventuelt slik?

At starten på kvoteåret sammenfaller med starten av hovedsesongen er en viktig faktor til hvorfor landingsmønsteret er som det er.

At kvoteårets start sammenfaller med starten på hovedsesongen er uheldig da det fører til at en stor andel av båtene starter fisket på sin egen kvote på omtrent samme tidspunkt.

I tillegg bidrar overregulering til at "kappfiske" fremmes. Reguleringen for 2011 der overreguleringen ble redusert har bidratt til at elementet rundt "kappfiske" reduseres.

Det er opp til det enkelte fartøy å avsette kvoter til fiske senere på året. Imidlertid øker risikoen for ikke å få fisket sin tilmålte kvote dersom man utsetter fisket til senere i året. Ved uforutsette hendelser (sykdom, havari, dårlig vær) vil fartøyet risikere ikke å få fisket sin kvote innen årets utløp.

Innenfor det gjeldende reguleringsregime er det mulig for fisker og kjøper å inngå avtaler om leveringer gjennom hele året. Det er imidlertid liten tradisjon for dette, og risikoen for at fisket ikke kan gjennomføres på høsten øker uavhengig av om det inngås avtaler. Det vil uansett være lite interessant å inngå avtaler om levering på høsten så lenge det er overregulering av fisket – en overregulering stimulerer til kappfiske og medfører at fisken blir fisket tidlig i kvoteåret.

5. Vil noen av disse eventuelle problemene løses ved å flytte starten på kvoteåret til 1. mai eller 1. september?

En start av kvoteåret som er mer midt i kalenderåret vil ventelig føre til at det blir større spredning i tid av fisket. Hovedtyngden vil fortsatt være i hovedsesongen, men å planlegge kvoteuttak på høsten vil ikke være forbundet med en risiko for ikke å få fisket kvoten før utløpet av kvoteåret. Tilsvarende vil risikoen reduseres for at man ikke får fisket sin kvote innen utløpet av kvoteåret dersom det planlegges å fiske mot slutten av et kvoteår som avsluttes mer midt i kalenderåret. Spesielt vil faktoren med væravhengighet bli redusert betydelig. Risiko for sykdom eller havari vil imidlertid være den samme, men i og med at væravhengigheten normalt er mindre på senvinter/vår vil også konsekvensene av slike hendelser kunne bli redusert.

Imidlertid så bør datoen for starten på kvoteåret eventuelt settes slik at den kommer rimelig lenge etter at hovedsesongen normalt er avsluttet, og rimelig lenge før den begynner for at fiske i hovedsesongen ikke skal være påvirket av stopp/start av kvoteåret.

Tilsvarende vil det å planlegge kvoteuttak på slutten av kvoteåret bli mindre risikofyllt av grunner som nevnt over.

Imidlertid kan en start på kvoteåret 1.mai være for nært slutten på hovedsesongen, slik at det blir viktig å få fisket mer tidligere på vinteren for å redusere risikoen for at uforutsette hendelser i april måned vil føre til at kvoten ikke blir fisket for det enkelte fartøy.

6. Hvordan vil et kvoteår med start 1. mai eller 1. september påvirke/endre fangstmønster og fordeling av fangst mellom ulike reguleringsgrupper, ulike størrelsesgrupper og fartøy fra ulike deler av kysten?

Ved en annen start på kvoteåret så mener vi at dette vil føre til at det blir større fiske etter torsk i de deler av året som har hatt mindre fangst, og det vil føre til at det fiskes større mengder av hyse/sei også av den kystnære flåten. Dette vil medføre mindre re-tildelinger av hyse/sei til de større fartøyene. Dette vil i så fall føre til at mer av fangsten landes i fersk tilstand.

En start av kvoteåret etter eller i god tid før hovedsesongen (januar-april) vil av naturgitte årsaker føre til at det blir en større spredning i landingene av torsk. Fra juni og frem til januar er tilgjengeligheten av torsk dårligere enn i nevnte hovedsesong og man vil derfor ikke forskyve landingsmønsteret tilsvarende som kvoteåret eventuelt forskyves. Dette er gunstig for både markedet og industrien. Vi kan ikke se at en annen start på året vil medføre betydelige endringer mellom flåtegruppene, eller mellom fartøy fra ulike geografiske områder. Det vil fortsatt være opp til det enkelte fartøy å planlegge sin drift, og det vil ikke være krav om å fiske torsk utenom hovedsesongen med mindre man ønsker dette. Kvoter avsatt til bifangst bør kunne elimineres, og det vil medføre større kvoter for det enkelte fartøy.

Dersom en endret start på kvoteåret medfører at kystflåten fisker en større andel av sine tilmålte kvoter innenfor hyse- og sei så vil dette medføre mindre retildelinger til den større flåten enn det som historisk har vært tilfelle.

7. Hvordan vil kvoteår med start 1. mai eller 1. september påvirke/endre leveringsmønster og fordeling av leveringer geografisk?

En endring i startdatoen for kvoteåret vil ventelig gi større landinger av både torsk, hyse og sei i Finnmark, spesielt på høsten. Det vil bli noe mindre landing av torsk i Troms og Nordland på vinteren, men det kan bli noe større landinger i andre deler av året da det vil være mulig å drive et blandingsfiske med en andel av torsk.

8. Vil en endring av kvoteåret endre fangst-/leveringsmønsteret over året?

Det vil bli ventelig føre til større landinger på høsten, med noe mindre landinger på vinteren. Det vises ellers til pkt. 6 og 7 over.

9. Vil det å flytte kvoteåret til start 1. mai eller 1. september påvirke/endre anvendelsen av råstoffet mellom fersk, frosset, saltet, tørket m.v?

Det kan medføre at den blir en større anvendelse til filetindustrien, samt at det kan føre til en forflytning av volum fra konvensjonell og fryst anvendelse til fersk anvendelse. Dette på grunn av at det tradisjonelt har vært svak tilgang på fersk torsk i deler av året. Denne forflytningen ser vi som gunstig for både industrien og for fiskerne, som vil kunne få bedre betalt for sine produkter etter hvert som markedsutviklingen for ferske torskeprodukter (hel eller filet) også kan styrkes. Det vil ventelig kunne føre til at mindre av volumet eksporteres fersk og ubearbeidet. Styrkes konkurransekraften til industrien / kjøperne av fersk fisk vil dette ventelig kunne påvirke den andel av fisk som fryses på havet og delvis eksporteres ubearbeidet. Dette vil det imidlertid ta tid å realisere, og en slik endring er også avhengig av andre forhold som utvikling i lønnskostnader i Norge kontra andre land og i utviklingen av teknologi for prosessering av fisk.

En økning i anvendelsen til filetindustrien vil primært komme som en konsekvens av redusert eksport av ubearbeidet fisk.

10. Hvilke konsekvenser vil det å flytte kvoteåret til start 1. mai eller 1. september få for det tradisjonelle skreifisket?

I den grad man betrakter skreifisket som vinterfisket etter torsk utenfor Lotofen / Vesterålen så er det vår vurdering at dette vil bli noe redusert om starten av kvoteåret flyttes til nevnte datoer.

Det vil ikke ha noen konsekvenser for det markedet som faktisk etterspør merkevaren "Skrei" – dette markedet er etter vår vurdering betydelig mindre enn det volum som vil bli fisket.

11. Vil det å flytte kvoteåret endre bearbeidingsgraden i Norge?

Etter vår vurdering så vil det øke bearbeidingsgraden i Norge. Det vises til pkt 9.

12. Vil det å flytte kvoteåret til start 1. mai eller 1. september kunne medføre endret beskatningstrykk på kysttorsk eller andre arter enn torsk/hyse/sei, og eventuelt på hvilken måte?

Dette er tema som i hovedsak bør besvares av forskningsmiljøene. Det kan tenkes at enkelte bunnfisker som uer, steinbit, flekksteinbit etc. kan oppleve en økt beskatning, men dette er langt fra sikkert. Faktisk resultat vil være avhengig av det bruk som benyttes og det område som det fiskes i. Etter vår vurdering kan det ikke ukritisk legges til grunn at det vil bli økt beskatning på kysttorsk eller andre arter.

13. Kan eventuelle problemer med kvoteår som starter 1. januar løses med kvotefleksibilitet mellom kvoteårene?

Vi har liten tro på at dette i alene vil kunne løse dagens utfordringer. Det vil kunne redusere risikoen ved uforutsette hendelser, men etter vår vurdering vil landingsmønsteret bli betydelig mer endret dersom starten på kvoteåret endres til en annen dato.

14. For hvilke fartøygrupper er det mest aktuelt med kvotefleksibilitet/kvotebank?

Vi kan ikke se at det er hensiktsmessig å differensiere dette mellom ulike fartøygrupper. Dersom kvotebank blir introdusert så bør det være fartøysnøytralt. Subsidiært anfører vi at det vil være mest aktuelt for kystflåten.

15. Bør en kvotebank bare være åpen for at ufisket kvantum kan fiskes påfølgende år, og bør det være en første eller siste uttaksdato påfølgende år?

En mulig kvotebank bør være begrenset i tid og i omfang.

For å sikre jevnere tilførsel av råstoff så bør det vurderes løsninger som reduserer risikoen for at det blir stopp i tilførselen av råstoff rundt stopp/start på kvoteåret, uavhengig av hvilken dato dette er.

Det er viktigst at en kvotebank er åpen for å overføre ufisket kvantum til neste periode, men man skal heller ikke se bort fra at det kan ha en utjevne effekt at et mindre kvantum kan tas i ukene før nytt kvoteår starter.

Dette kan være i form av en kvotebank, men det kan også tenkes at det innføres egne kvoter som kun kan fiskes i en kort periode før/etter start på kvoteåret. Slike kvoter bør i så fall øremerkes til bearbeiding av ferskt råstoff.

16. Hvilke fordeler og ulemper er knyttet til en kvotebank?

Fordeler er at en kvotebank reduserer risiko for at det enkelte fartøy ikke får fisket sin kvote, og det kan føre til at landingene også blir rimelig jevne over den kunstige stopp-/startdato som et kvoteår medfører.

Ulempene er slik vi vurderer det i første rekke knyttet til forvaltningen – det må etableres systemer som gjør at man har oversikt over faktiske kvoter og gjenstående kvoter. Det kan også være nødvendig at det er samarbeid med andre land knyttet til forvaltningen av kvotebank. De praktiske konsekvensene må det imidlertid være opp til forvaltningen selv å vurdere, og vi kan ikke se at dette i seg selv er et vesentlig argument som taler mot bruk av kvotebanker.

Uavhengig av hvordan kvotene fordeles så må det ikke være slik at kvoter som overføres *de facto* blir en reduksjon av totalkvoten.

17. Hva vurderes å veie tyngst samlet sett ved en endring av kvoteåret, fordelene eller ulempene? Er det andre alternativer som er bedre, inkludert ingen endringer fra dagens modell?

Det er få ulemper for både fiske og foredling ved å endre starten av kvoteåret. Ved at kvoteåret endres så vil det fortsatt være opp til fartøyeier selv å legge planer for sin drift ut fra det som oppfattes som mest hensiktsmessig, samtidig som det ventelig vil bli et større volum fisket på høsten. En konsekvens er at det vil bli noe mindre landinger i Nordland og Troms, men ut fra vår vurdering vil det føre til økt bearbeidingsgrad.

For filetindustrien er derfor klart fordeler ved endringer og ingen ulemper etter vår vurdering. Det er mulige negative konsekvenser for eksport av ubearbeidet fisk.

Et mulig alternativ til å endre starten på kvoteåret er at det avsettes et betydelig større volum enn i 2011 til bifangst, og at det settes en tidligere startdato. For at det skal bli et reelt alternativ så bør bifangstvolumet økes til f.eks 30 000 tonn (eller 10 % av totalkvoten for Norge) med start 1.juli. Dette vil være en styrt endring i form at et slikt volum må fiskes innenfor et gitt tidsrom.

Ved en endring av kvoteårets start vil det ikke være noen forfordeling mellom hverken fartøygrupper eller geografier utover det som oppfattes som hensiktsmessig fra fartøyeier sin side. En ordning med bifangst kan føre til forfordelinger mellom fartøygrupper og geografier.

Ett annet mulig alternativ er etablering av insentiver for de fartøyer som skjøtter sine kvoter godt. Fartøy som fisker betydelige deler av sin hyse- og seikvote kan premieres med større kvoteandeler ved neste regulering, mens fartøy som har fisket liten del av sine hyse- eller seikvoter får reduserte mindre kvoteandeler. Et slikt alternativ må utredes nærmere, men vil etter vår vurdering i sum føre til at fisket blir jevnere gjennom året.

18. I hvor stor grad har ordningen med bifangst bidratt til et jevnere landingsmønster?

Ved at det gjenstår betydelige volum til siste halvår så viser datagrunnlaget at det blir fisket mer i andre halvår. Sammenligningen mellom 2009 og 2010 viser klart dette. Bifangst var en del av grunnlaget i 2009, men det var også gjenstående volum fra tidligere på året. I 2010 var mye av bifangstvolumet fisket ved inngangen til høsten da bifangstfisket startet i april, men fortsatt sto det igjen et kvantum som med stor sannsynlighet hadde blitt fisket i hovedsesongen hvis det kvantumet ikke var øremerket til bifangst. Det er vår vurdering at bifangst fører til et noe jevnere landingsmønster, men praktiseringen av bifangsten og omfanget av den har variert slik at flere forhold har bidratt til de faktiske landingene på høsten. Det gjenstår å se hvordan 2011 blir, men ved inngangen til høsten er det utvilsomt mer gjenstående kvote enn i 2010.

Gjennom reguleringen for 2011 er det også mulig å fiske på egen kvote samtidig som det fiskes på bifangstknoten. Det oppfattes som et positivt bidrag til et jevnere fiske. Det er vesentlig for at en bifangstordning skal medføre jevnere landingsmønster at startdato er kjent og holdes uendret etter at reguleringsopplegget er klart.

19. Bør bifangstordningen videreføres, og i så fall i hvilken form?

Bifangstordningen bør videreføres om starten på kvoteåret fastholdes. Det bør være en fast dato som starter bifangstfisket. Volumet som avsettes til bifangst bør økes betydelig, f.eks. til 30 000 tonn med start 1.juli. Ordningen med at det også kan fiskes på egen kvote i bifangstfisket bør videreføres. Fra industrien sin side vil det være positivt om bifangst også inkluderer de større fartøyene som i 2011 ikke har rett til å fiske på bifangstknoten.

20. Kan periodisering sammen med kvotefleks over året være en løsning?

Dette kan gi noe effekt, men man vil da oppleve svingninger relatert til hver periode gitt at man fortsetter med dagens øvrige reguleringer. Det vil bli størst fangst i starten av hver periode og lite på slutten. En kvotefleksibilitet mellom periodene vil redusere svingningene, men for at det skal ha den ønskede effekt så bør fleksibiliteten være betydelig. Vi er derfor i utgangspunktet negative til en slik løsning, med det forbehold om at forslaget ikke er konkret på innholdet.

En periodisering der hvert enkelt fartøy vil være avhengig av å fiske i alle årstider for å fiske sin kvote vil ventelig fremtvinge endring i flåtestrukturen til større båter.

21. Hvordan har/vil strukturering virke(t) inn på landingsmønsteret?

Økt strukturering har medført færre fartøy. Kapasiteten på det enkelte fartøy har økt. Så lenge det er betydelig overkapasitet i flåten så har strukturering i liten grad virket inn på landingsmønsteret. Videre strukturering med en samlet reduksjon av den maksimale kapasitet per uke i flåten vil medføre at det fiskes mindre i hovedsesongen. Det vil i seg selv føre til jevnere landinger, men kapasiteten må reduseres betydelig for å få økt fiskeri på høsten. Etter våre vurderinger så må det langt på vei være fri strukturering for at kapasiteten skal reduseres til et minimum som er mest økonomisk for den samlede flåten. Ved at kapasitetskostandene reduseres til et minimum vil fisket bli mer helårlig og mindre sesongbasert.